

İSTİHDAM, İŞSİZLİK, ÜCRETLER VE ÇALIŞMA KOŞULLARI İSTİHDAMLA İLGİLİ İFADELER

- İstihdam doğrudan insana odaklanması sebebiyle sosyal politikanın ilgi alanına girer
- İstihdam, üretimi gerçekleştiren ve ekonomik değer yaratan emek unsurunu ele alması açısından iktisadın ilgi alanına girmektedir. – Sosyal politikacılar istihdamı bir amaç olarak kabul edilir.
- İstihdam iktisatçılar için gelir hedefine ulaşmanın bir aracı olarak kabul edilir.
- İstihdam sadece iktisatçıların değil aynı zamanda sosyal politikayı da ilgilendiren bir konudur.

GENİŞ ANLAMDA İSTİHDAM:

- Üretim faktörleri olan emek, sermaye, doğal kaynaklar ve müteşebbisin üretime sevk edilmesi yani çalışması veya çalıştırılması olarak tanımlanan kavramdır.
- Üretim faktörlerinin genellikle bir yıl gibi belirli bir dönem içerisinde kullanılma derecesi olarak da ifade edilebilir.

DAR ANLAMDA İSTİHDAM: Üretim faktörlerinin tamamının değil de sadece emeğin üretiminde kullanılması ya da gelir sağlamak amacıyla çalışması ya da çalıştırılması olarak tanımlanan kavramdır.

ÜRETİM FAKTÖRLERİ: Üretimin gerçekleştirilmesi için gerekli olan unsurlar ifade edilen Emek, Sermaye, Müteşebbis ve Doğal kaynaklardan oluşan unsurlara üretim faktörleri denir.

MİLLİ GELİR: Bir ekonominin belirli bir dönemde ürettiği mal ve hizmetlerin toplamına Milli Gelir denir.

TAM İSTİHDAM:

- Bir ekonomide üretim faktörlerinin tümünün üretime katıldığı ekonomide atıl yada çalışmayan kapasitenin bulunmadığı duruma tam istihdam denir.
- Tam istihdam düzeyine yaklaşıldıkça istihdam düzeyindeki artışlar Milli gelirde daha düşük oranda artışlara neden olmaktadır.
- Mevcut çalışma koşullarında çalışmak isteyen herkesin iş bulduğu istihdam düzeyi olarak ifade edilir.

DOĞAL İŞSİZLİK: Geçici konjonktürel ve yapısal faktörler sebebiyle bir iş gücü piyasasında %100 istihdam sağlanamaması ve iş gücünün %3-5 gibi küçük bir bölümünün işsiz olma durumu olarak tanımlayan işgücü piyasasının etkinliğini ölçmede kullanılan teorik araç doğal işsizliktir.

EKSİK İSTİHDAM:

- Bir ülkede mevcut üretim faktörlerinin tamamının talep yetersizliği nedeniyle kullanılmaması durumuna denir.
- Üretim faktörleri içinde yalnızca emek faktörü dikkate alındığında istihdam edilmekte olan bireyin çalışma gücü ve arzusu olduğu halde halihazırda çalıştığından daha fazla çalışamaması veya başka bir mesleğe geçmesi halinde verimliliğin artması nedeniyle ifade edilen kavram eksik istihdam kavramıdır.

GÖRÜLEBİLEN EKSİK İSTİHDAM: Daha çok gelişmiş ülkelerde görülen normal çalışma sürelerinin altında çalışmayı ve istihdam edilen bireylerin arzu etmedikleri halde kısmi süreli çalıştığı istihdam görülebilen istihdam eksik istihdamdır. Daha çok gelişmiş ülkelerde görülmektedir.

GÖRÜLEMİYEN EKSİK İSTİHDAM: Gizli eksik istihdamda olarak da adlandırılan istihdam görülemeyen eksik istihdamdır. Çalışma sürelerinde bir kısıtlama olmadığı halde istihdam edilen işgücünün çalışma karşılığında elde ettiği gelirin düşük olması ya da çalışan işin niteliğinin bireyin kapasitesini eğitim düzeyini ve vasıflarını tam olarak kullanılmasına olanak vermesine görülemeyen eksik istihdam denir. Daha çok gelişmekte olan ülkelerde görülür.

AŞIRI İSTİHDAM: Bir ülkedeki mevcut emeğin tamamı kullanılmasına rağmen talebin karşılanamaması durumuna aşırı istihdam adı verilir.

İŞSİZLİK:

- Toplum açısından işsizlik ücreti kaynakların bir bölümünün kullanılamaması anlamına gelir.
- Birey açısından işsizlik çalışma isteğinde gücünde ve çalışmaya hazır durumda olan bireyin cari ücret ve mevcut çalışma koşullarında belirli sürelerle iş aramasına rağmen bulamaması durumudur.
- Uluslar arası çalışma örgütü(ILO) ya göre işsizlik tanımında 3 temel unsurlar, iş sahibi olmama, iş arama, işe başlamaya hazır olmadır.

ÇALIŞMA HAKKI: Çalışma hakkı çerçevesinde düzenlenen sosyal politika tedbirleri yeterli istihdam imkanlarının yaratılması iş arayanlar ile işgücü arayanların buluşturulması iş sağlığı ve güvenliği koşullarının iyileştirilmesi yaşam boyu öğrenme perspektifi içinde mesleki eğitim yoluyla insan gücü kaynağının niteliklerinin geliştirilmesi olarak sıralanır.

ASGARİ ÜCRET: İşçi ve ailesinin günün ekonomik ve sosyal koşullarına göre insanca yaşamasını sağlayacak insanlık onuruyla bağdaşacak bir ücreti ifade eden ve ücretin alt sınırını oluşturan ücrete asgari ücret denir.

BİREYSEL SENDİKA ÖZGÜRLÜĞÜ: Çalışanların serbestçe sendika kurma ve kurulmuş sendikalara üye olabilme özgürlüklerini ifade eden diğer bir yandan bireylerin sendikalara girmeme veya sendikalardan özgürce ayrılma haklarını da kapsayan sendika özgürlüğüne denir.

KOLEKTİF SENDİKA ÖZGÜRLÜĞÜ: İşçi ve işverenlerin kurdukları sendikaların yasal olarak tanınması ve faaliyetlerinin güvence altına alınması anlamına gelen sendika özgürlüğüne kolektif sendika özgürlüğü denir.

SOSYAL RİSK: Ne zaman ortaya çıkacağı bilinmemekle birlikte ileride gerçekleşmesi muhtemel ya da muhakkak olan ve buna maruz kalan kişinin mal varlığında eksilmeye neden olan tehlikeye denir. Sosyal riskler arasında yer alan fizyolojik riskler; hastalık, analık, sakatlık ve ölümdür.

İŞSİZLİĞİN BİREYSEL ETKİSİ:

- İşsiz kalan bireyin tembelliğe alışması ve kendini işe yaramaz hissetmesi
- Bireyin işsiz kalması bireyin ve ailesinin hayat standartlarını düşürür.
- Bireyin işsiz kalması vasıflarını ve entelektüel yeteneklerini kaybetmesine yol açar
- İşsiz kalan birey umutsuzluğa ve çaresizliğe düşer, özgüvenini yitirir.
- Topluma katkısı olmayan birey moral yönünden çöküntüye uğrar ve topluma olan aidiyet duygusu azalır.

İŞSİZLİĞİN EKONOMİK ETKİLERİ

- İşsizliğin artması çalışan sayısı ve işletme karlarının olumsuz yönde etkilendiğinde vergi gelirleri azalması işsizliğin ekonomik etkisidir.
- İşsizlik ekonomik etkinliğin bir göstergesidir.
- İşsizlik oranının yükselmesi bir ekonominin daha fazla üretebilme gücü olduğu halde bunu değerlendiremediğini ortaya koymaktadır.
- İşsizlik gelir dağılımı eşitsizliğini ve yoksulluğu artırır.
- İşsizliğin artması ekonomideki tasarruf eğiliminin azalmasına ve yatırımların düşmesine neden olur.

İŞSİZLİĞİN TOPLUMSAL ETKİLERİ

- İşsizlik sosyal dışlanmaya neden olur.
- İşsizlik sosyal, ahlaki ve ailevi pek çok değer kaybmasına neden olur.
- İşsizlik toplumda huzur, güven ve istikrarı bozar.
- İşsizlik toplumsal çözümleri ve sosyal gerginlikleri artırır.

SOSYAL DIŞLANMA: Toplum ve bireyin bütünleşmesini sağlayan ekonomik sosyal siyasal ve kültürel sistemlerin bütününden kısmen ya da tamamen yoksun olma sürecine sosyal dışlanma denir.

İSTİHDAM EDİLEBİLİRLİK: Bireyin istihdama girmesini ve çalışma yaşamı boyunca istihdamda kalmasını iş güvencesini sağlayacak bilgi beceri ve yeteneklerdeki gelişimi ifade eden kavramdır.

AKTİF İSTİHDAM: Emek arzı ve talebi açısından işsizliğin sebeplerini ortadan kaldırmaya çalışan ve genellikle belirli grupların hedeflendiği istihdamdır. Aktif istihdamın hedef kitlesi uzun dönemli işsizler kadınlar gençler ve engelliler yer alır.

AKTİF İSTİHDAM POLİTİKALARININ KAMUNUN EŞLEŞTİRME DANIŞMANLIK HİZMETLERİ

- İşsizler bölgesel olarak pazarlanabilir niteliklerinin belirlenmesi
- İşsizlerin iş bulabilmesi için yeniden eğitimin gerekli olup olmadığına karar verilmesi
- İşsizlerin meslek eğitim programına ve iş arama seminerlerine yönlendirilmesi
- Açık işler ile iş arayanların özgeçmişlerinin karşılaştırılarak uygun eşleşmenin gerçekleşmesi
- Aktif istihdam politikaları içinde en pahalı olanı Mesleki eğitim programlarıdır.

PASİF İSTİHDAM:

- İşsizliğin birey ailesi ve toplum üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesine denir.
- Erken emeklilik pasif istihdam politikası içinde yer alır.
- Çalışma paylaşımı işsizlikte mücadelede pasif istihdam politikası araçlarıdır.
- Çalışma sürelerinin kısaltılması pasif istihdam politikası araçlarıdır.
- İşsizlik sigortası
- İşsizlik yardımı

İŞSİZLİK SİGORTASI: Kendi iradesi dışında işini kaybeden kişilerin karşılaştıkları gelir kaybını geçici süre veya yeni bir buluncaya kadar gidermeyi amaçlayan ve sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren bir sigorta dalı ve sosyal politika aracı olan pasif istihdam politikası aracı işsizlik politikasıdır.

İşsizlik sigortasının finansmanı Devlet işçi, işveren primleridir.

İŞSİZLİK YARDIMI: İşsizlik sigortası belli bir süre ile sınırlıdır. İşsizlere muhtaçlık durumu devam ettiği sürece yardım yapılmakta olan politika işsizlik yardımıdır. İşsizlik yardımının finansmanı sadece devlettir.

ÜCRET VE İSTİHDAM SÜBVANSİYONU: OECD ülkeleri ve ABD de işsizlikle mücadelede yaygın olarak kullanılan talep yönlü aktif istihdam politikası ücret ve istihdam sübvansiyonudur.

GENİŞ ANLAMDA ÜCRET: İnsan emeğinin bir bedeli olarak ifade edilen kavram geniş anlamda ücret kavramıdır.

GENEL ANLAMDA ÜCRET: İşletmelerin kar ve zararına bağlı olmayan işveren tarafından emek sahibine üretilen malın satışı beklenmeden ödenen, miktarı önceden belirlenmiş gelir olarak tanımlanan kavramdır.

ÜCRET HADDİ: Emeğin belirli bir zaman veya üretim birimi başına elde ettiği para miktarını ifade eden kavramdır.

TRUCK SİSTEMİ: Çalışan ücretlerinin standart para yerine mal veya para yerine geçen kağıt kuponlar şeklinde ödendiği sistemdir.

SOSYAL DAMPİNG: Bir ülkenin daha düşük işgücü maliyetleri ve daha az kısıtlayıcı iş hukuku kuralları aracılığıyla diğer ülkelere karşı rekabet gücünü artırarak istihdam yaratıcı yatırımı kendine çekmesine denir.

ÜCRET SİSTEMLERİ

- Zaman esasına dayalı ücret sistemi
- Miktar esasına dayalı ücret sistemi
- Verimlilik esasına dayalı ücret sistemi
- Bireye dayalı ücret sistemi dir.

ZAMAN ESASINA DAYALI ÜCRET SİSTEMİ: Çalışanın verimliği eğitim düzeyi, kıdemi gibi unsurları dikkate almaksızın kararlaştırılan ödemenin belirli bir süre çalışılması sonuna hak edildiği ücret sistemidir.

MİKTAR ESASINA DAYALI ÜCRET SİSTEMİ: Üretim faaliyetinde bulunduğu zaman dikkate alınmaksızın üretilen parça sayısına ücretin hesaplandığı ücret sistemine denir.

VERİMLİLİK ESASINA DAYALI ÜCRET SİSTEMİ: Çalışanın performansının belirleyici unsur olduğu ve ortalama bir verimin üzerinde çalışılması durumunda asıl ücrete ek olarak pirim ödemeleri yapılmasını esas alan sistemdir.

BİREYE DAYALI ÜCRET SİSTEMİ: Çalışanın sahip olduğu beceri ve yetkinlikleri esas alan ücret sistemidir.

ÜCRETİN UNSURLARI:

- Bir iş karşılığında ödemesi
- İşveren tarafından ödenmesi
- Para ile ödenmesi
- Üçüncü kişiler tarafından ödenmesi

NOMİNAL ÜCRET:

- Para ile ifade edilen ücret miktarıdır.
- Cari ücret, nakdi ücret, parasal ücret ve itibari ücret olarak da isimlendirilir.
- İşletmeler bakımından önemli olan ücrettir.
- Ücretin ödendiği ülkenin cari para cinsinden yapılan ödemeyi ifade eder.

REEL ÜCRET:

- Çalışan bakımından önemli olan ücrettir.
- Hakiki ücret olarak da ifade edilir.
- Parasal ücretin satın alma gücünü gösterir.
- Nominal ücretin tüketici fiyatları endeksine bölünmesi ile elde edilir.

AYNI ÜCRET: Ücretin iktisadi değeri olan mal ve hizmetler şeklinde sağlanan kısmını ifade eden ücret türüdür.

TÜKETİCİ FİYATLAR ENDEKSİ: Belirli bir dönemde belirli bir kitle tarafından tüketici mal ve hizmetlerine ödenen perakende fiyatlardaki değişikliklerin ölçüsüne denir.

ÜCRET GELİRİ: İş ya da çalışma süresi veya üretim miktarı ile ücret haddinin çarpımı olarak belirlenen kavramdır.

GERÇEK ÜCRET: Her iş için iş verimliliği esasına göre tespit eden kavramdır.

NET ÜCRET: İşçinin cebine giren para miktarını ifade eder.

NOT: Sanayi Devrimi sonrasında devletin çalışma hayatına müdahalesi;

- 1929 ekonomik bunalımı
- Uzun çalışma süreleri
- Liberalizm katı anlayışı
- Kadın ve çocukların fabrika yaşamına girmesi rol almıştır.

NOT: İngiltere dokuma sanayinde çalışan çocuk işçilerin günlük iş sürelerini 12 saat ile sınırlandıran ve iş hukuku alanında dünyada atılan ilk adım olan kanun 1802 tarihinde gerçekleşmiştir.

DÜZGÜN İŞ: Çalışanların onur eşitlik ve özgürlük temelinde uygun ve üretken bir iş elde edebilmeleri için desteklenmesi fikrinden hareketle ortaya çıkan DECENT WORK kavramı ülkemizde düzgün iş ismiyle ifade edilmektedir.

TEMEL HEDEFLERİ:

- Sosyal diyalogun ve üçlü katılımıcılığın güçlendirilmesi
- Sosyal korumanın kapsamı
- Etkinliğin herkes için arttırılması
- Temel hak ve prensiplerin işyerlerinde hayata geçirilmesi
- Uygun istihdam
- Gelir elde etmeleri için daha fazla fırsat